

органів влади проявляється лише у критичних випадках; місцеві парламенти є поліпартійними, а належність до партії голови муніципалітету не є забороненою.

Відмінностями німецької системи від норвезької ми можемо назвати відсутність у її резидентів прямих механізмів оскарження діяльності чи звернення до органів місцевого самоврядування та варіативність електоральних систем у цій країні. Також варто відзначити, що обидві країни дійсно характеризуються високим рівнем культури плюральності. А запропоновані нами індикатори можна використовувати в майбутніх дослідженнях задля виявлення та порівняння рівнів повноважень та культури плюральності органів місцевого самоврядування в інших країнах.

Список використаних джерел

1. Сагалова А. Л. Международная организация и плюралистическая демократия во взглядах Г. Дж. Ласки / Александра Львовна Сагалова // Власть. – 2013. – №8. – С.160–166.
2. Data from the official website of The Economist Intelligence Unit [Online resource]. – Access link: http://www.eiu.com/public/topical_report.aspx?campaignid=DemocracyIndex2016
3. Local Government in Norway [Online resource] // Norwegian Ministry of Local Government and Modernisation. – 2014. – Access link: http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokument_i_pdf/enake_moznosti/NFMStudijski2LokalnoUpravljanje.pdf
4. Болдырева Е. Л. Политическая система стран Северной Европы: Учебное пособие [Электронный ресурс] / Е. Л. Болдырева // СПбГУТ. – 2005. – Режим доступа: <http://window.edu.ru/resource/421/63421/files/boldyreva1.pdf>
5. Коваленко Н. Е. Местное самоуправление как форма демократии: Учебное пособие / Н. Е. Коваленко – СПб.: Изд-во СПбГУЭФ, 2008. – 296 с.
6. Михалёва Н. В. Местное самоуправление в Германии / Наталья Владимировна Михалёва // Ленинградский юридический журнал. – 2013. – №4 (34). – С.177–185.
7. Тимофеев Н. С. Коммунальное право ФРГ: монограф. / Н. С. Тимофеев. – М.: МГУ, 1982. – 138 с.
8. Кокс Г. В. Цена голоса: Стратегічна координація у виборчих системах світу / Гері В. Кокс [пер. з англ. Краснокутський Г. Е.]. – Одеса: АО БАХВА, 2003. – 456 с.
9. Public electronic petitions and civil participation [Online resource] / U. Riehm, C. Coenen, R. Lindner, C. Blümel // The Office of Technology Assessment at the German Bundestag. – 2008. – Access link: https://www.tab-beim-bundestag.de/en/pdf/publications/summaries/TAB-Arbeitsbericht-ab127_Z.pdf
10. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland [Elektronische Ressource]. – Modus des Zugriffs auf die Ressource: <https://www.bundestag.de/grundgesetz>

References

1. Sagalova A. L. Mezhdunarodnaja organizacija i pljuralisticheskaja demokratija vo vzgljadah G. Dzh. Laski / Aleksandra L'vovna Sagalova // Vlast'. – 2013. – №8. – S.160–166.
2. Data from the official website of The Economist Intelligence Unit [Online resource] – Access link: http://www.eiu.com/public/topical_report.aspx?campaignid=DemocracyIndex2016
3. Local Government in Norway [Online resource] // Norwegian Ministry of Local Government and Modernisation. – 2014. – Access link: http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokument_i_pdf/enake_moznosti/NFMStudijski2LokalnoUpravljanje.pdf
4. Boldyreva E. L. Politicheskaja sistema stran Severnoj Evropy: Uchebnoe posobie [Elektronnyj resurs] / E. L. Boldyreva // SPbGUT. – 2005. – Rezhim dostupa: <http://window.edu.ru/resource/421/63421/files/boldyreva1.pdf>
5. Kovalenko N. E. Mestnoe samoupravlenie kak forma demokratii: Uchebnoe posobie / N. E. Kovalenko – SPb.: Izd-vo SPbGUJeF, 2008. – 296 s.
6. Mihaljova N. V. Mestnoe samoupravlenie v Germanii / Natal'ja Vladimirovna Mihaljova // Leningradskij juridicheskij zhurnal. – 2013. – №4 (34). – S.177–185.

7. Timofeev N. S. Kommunal'noe pravo FRG: monograf. / N. S. Timofeev. – M.: MGU, 1982. – 138 s.

8. Koks G. V. Cena golosu: Strategichna koordynacija u vyborchih systemah svitu / Geri V. Koks [per. z angl. Krasnokuts'kyj G. Je.]. – Odessa: AO BAHVA, 2003. – 456 s.

9. Public electronic petitions and civil participation [Online resource] / U. Riehm, C. Coenen, R. Lindner, C. Blümel // The Office of Technology Assessment at the German Bundestag. – 2008. – Access link: https://www.tab-beim-bundestag.de/en/pdf/publications/summaries/TAB-Arbeitsbericht-ab127_Z.pdf

10. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland [Elektronische Ressource] – Modus des Zugriffs auf die Ressource: <https://www.bundestag.de/grundgesetz>

Zernytskyi R. V., student of the School of Sociology of V. N. Karazin Kharkiv National University (Ukraine, Kharkiv), lumen-et-umbra@i.ua

Comparison of the local government of the Kingdom of Norway and the Federal Republic of Germany in the context of the formation of pluralistic democracy

In the article local self-government systems in the Federal Republic of Germany and the Kingdom of Norway are considered in the context of pluralistic democracy. Their cultures of plurality, characteristic features, functioning mechanisms, status and authority are analyzed. Indicators on the basis of which it is possible to compare the powers, status and level of plurality of their municipal authorities, are derived. In the article it is emphasized that despite a large number of differences, they have a number of important common features, namely: sovereignty in the issues of budget distributions; the ability to influence the taxation system; dependence on higher authorities appears only in critical cases; there is a multi-party system in local parliaments; belonging of the head of the municipality to the party is not prohibited.

Keywords: local self-government, municipality, political powers, pluralist democracy, Germany, Norway.

* * *

УДК 342

Долженко О. О.,
здобувач, Національний педагогічний
університет ім. М. П. Драгоманова
(Україна, Київ), Miurae2015@gmail.com

СПЕЦІАЛЬНІ СЛУЖБИ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ В УМОВАХ ВЕДЕННЯ «ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ» ПРОТИ УКРАЇНИ

Наукова стаття присвячена діяльності спецслужб Російської Федерації проти України. Поява нової держави, яка ідеологічно протилежна ідеям «руського миру», стала каталізатором посилення роботи спецслужб Російської Федерації в економічній, політичній, військовій, науково-технічній та інших сферах з метою ослаблення сусідньої країни. Відповідно до плану «гібридної війни» політичні цілі досягаються з мінімальним збройним впливом на супротивника, за рахунок підриву його військового та економічного потенціалу, інформаційно-психологічного тиску, активної підтримки внутрішньої опозиції, партизанських і диверсійних методів. Основним предметом «гібридних війн» сучасності є спецслужби, які, перебуваючи в тіні, готують плани, сценарії для реалізації своїх етапів, обирають «відкриті» предмети своєї поведінки на території супротивника.

Ключові слова: гібридна війна, спецслужби Російської Федерації проти України, збройний вплив на ворога.

Діяльність спеціальних служб Російської Федерації проти України розпочалась одразу після проголошення Незалежності у 1991 році. Поява нової держави, яка ідеологічно протилежна ідеям «руського миру» слугувала каталізатором для активізації роботи спеціальних служб РФ у економічній, політичній, військовій, науково-технічній та інших сферах з метою послаблення країни-сусіда. За задумом «гібридної війни» політичні цілі досягаються з мінімальним збройним впливом на противника, за рахунок підриву його військового та

економічного потенціалу, інформаційно–психологічного тиску, активної підтримки внутрішньої опозиції, партизанських і диверсійних методів [1].

Основа розвідувальної та контррозвідувальної діяльності – це отримання інформації з усіх можливих джерел із використанням усіх наявних сил та засобів. Найцінніша інформація – це інформація упереджувального характеру, яка дозволяє мінімізувати та локалізувати негативні явища про процеси, які можуть вплинути на захист національних інтересів держави. Історичною особливістю Російської Федерації є ведення агресивної зовнішньої політики. Тому діяльність спецслужб РФ проти України є чітким відображенням агресивної політики. Саме на спеціальні служби РФ було покладено завдання із планування, організації та реалізації комплексу заходів щодо створення необхідних умов (політичних, економічних, ідеологічних тощо) в країні – об'єкті агресії на підготовчому, «довоєнному» етапі. Провідною залишається їх роль і протягом активної фази «гібридної війни». Для країни–агресора життєво важливою є готовність до придушення спротиву об'єкта агресії, внаслідок чого особливого значення набуває своєчасне отримання актуальної розвідувальної інформації щодо обстановки в країні – об'єкті агресії, стану справ у сфері національної безпеки, боєздатності силових структур.

Діяльність спеціальних служб регламентується національними законами та внутрішніми таємними та цілком таємними інструкціями. Тому аналізуючи діяльність спецслужб РФ проти України відсутня реальна можливість документально довести її протиправність, посилаючись на нормативний документ, по веденню «гібридної війни» проти України.

Основним суб'єктом ведення «гібридних війн» сучасності є спеціальні служби, які перебуваючи в тіні готують задуми, сценарії щодо реалізації її етапів, обирають «відкритих» суб'єктів її ведення на території противника. «Гібридність війни» полягає у тому, що у період з 1991 по 2005 та з 2005 по 2013 роки російські спеціальні служби досить впевнено зберігали свою присутність на території України. При цьому зовнішньополітична орієнтованість українського уряду на Москву за часи пострадянського періоду та режиму правління Януковича дозволила спеціальним службам РФ виконувати поставлені деструктивні задачі без активного застосування класичних методів розвідувальної діяльності або диверсійної роботи. Необхідну інформацію отримували майже відкрито, використовуючи «дружні контакти» в уряді, парламенті, силових структурах та інших державних органах. Російські спецслужби мали достатню кількість джерел інформації, володіли обстановкою в усіх сферах життєдіяльності України, забезпечуючи в такий спосіб умови для здійснення впливу на прийняття державних рішень.

Після зміни зовнішньополітичного курсу (подія Помаранчевої революції) у спеціальних службах РФ розробилися нові форми та методи роботи проти України, апробація та імплементація яких здійснювалась шляхом посилення агентурної роботи у молодіжному середовищі (насамперед у депресивних та прикордонних регіонах України), створення законспірованих парамілітарних угруповань, до складу яких вводилися

особи з кримінальним минулим, молодь із числа членів спортивно–патріотичних клубів (з відповідною ідеологічною обробкою антиукраїнської спрямованості), підтримку проросійських організацій та рухів. Так, територія нашої держави умовно поділилась Москвою на декілька частин («прикордонна», «депресивна», «центральна»), де здійснювалась апробація розгалуженої мережі антиукраїнських організацій, різноманітних православних груп, орієнтованих на ідеї «русского мира», сепаратистських політичних груп («Донецька республіка»), криміналізованих парамілітарних утворень («казачі» формування, бійцівські клуби, насамперед у Криму, організація «Оплот», охоронні структури).

Відмінна риса спеціальних служб від інших правоохоронних органів – здійснення контррозвідувальної діяльності та агентурної роботи. Тому не викликає сумнівів, що під час режиму Януковича, російські спецслужби мали унікальну можливість проводити комплексні багатоступінні вербувальні операції як на власній так і на українській територіях. Так, під прикриттям контррозвідувального забезпечення Чорноморського флоту, спеціальними службами РФ здійснювалось вербування діючих та колишніх військово–службовців, працівників та керівників органів державної влади, які під час анексії АРК саботували виконання своїх обов'язків із захисту територіальної цілісності України. Крім цього, орендовані флотом об'єкти використовували як базу для здійснення розвідувально–підривної, інформаційно–пропагандистської та іншої антиукраїнської діяльності.

Організація і проведення інформаційних кампаній з дискредитації України як на міжнародному рівні, так і всередині країни для формування відповідного сепаратистського ґрунту стало одним із пріоритетних напрямів діяльності спецслужб РФ. Під час таких кампаній здійснювались та продовжують здійснюватися спроби дестабілізувати обстановку в країні та внести розкол в українське суспільство, інспірується тема сепаратизму та розвалу України, відбувається маніпулювання історичними фактами.

Можна стверджувати, що активна цілеспрямована розвідувально–підривна діяльність спецслужб РФ на етапі підготовки «гібридної війни» була загалом успішною та сприяла реалізації планів з анексії частини української території та створення зони нестабільності на сході України. Безумовно, «приєднання Криму» стало результатом заздалегідь підготовленої та добре спланованої спеціальної операції, яку очолював особисто президент РФ В. Путін. Фактично він визнав це у російському пропагандистсько–документальному фільмі «Крым. Путь на Родину». Ще одним важливим напрямом діяльності стало здійснення морально–психологічного тиску на дислокованих на півострові військовослужбовців, працівників правоохоронних органів та членів їх сімей. Було забезпечено повне інформаційне домінування агресора на захопленій території (заблоковано українське мовлення, заборонено поширення української друкованої продукції тощо).

Після анексії півострова спецслужби РФ продовжили виконання завдань із дестабілізації соціально–політичної обстановки в Україні, дискредитації української влади, створення умов для збройного вторгнення (у т.ч. під виглядом миротворців). У 2014 році здійснена спроба

масової інфільтрації на територію України осіб, метою яких було ведення розвідувально-диверсійної роботи, організація масових безладів, паралізація роботи органів державної влади, силових структур тощо. Таким чином, було організовано масові заворушення, захоплення адміністративних будівель державних адміністрацій, правоохоронних органів у Донецькій, Луганській та Харківській областях (більшість учасників таких заходів – громадяни РФ), відбулися спроби захоплення в м. Одеса, здійснювалося блокування місць дислокації військових частин ЗСУ, Нацгвардії, спроби недопущення переміщень їх підрозділів. Як і в АР Крим, чинився сильний морально-психологічний тиск на дислокованих на Донбасі військовослужбовців та членів їхніх сімей.

На даний час, діяльність російських спецслужб на території АР Крим зорієнтована на виявлення та придушення противників окупації, організацію провокацій проти України. Розгорнуто репресивну кампанію проти кримських татар.

Основна діяльність спеціальних служб РФ в умовах анексованих та окупованих територій України – вербування військовослужбовців Збройних Сил, Національної гвардії, співробітників правоохоронних органів та спецслужб України, що свідчить про необхідність отримання таємної інформації у соціально-політичній, військовій та оборонній сферах. Так, з метою забезпечення мобілізації до лав незаконних воєнізованих формувань т.зв. «народних республік», співробітниками спеціальних служб РФ здійснюється рекрутування громадян України та Росії [2].

Тактика та методика деструктивної діяльності спеціальних служб РФ проти України добре відома українським контррозвідникам. Одразу після анексії АР Крим відбулась окупація Східних регіонів України з поступовим створенням на їх території нелегітимних державних утворень т.зв. «ДНР» та «ЛНР». «Гібридна війна» триває... Виникає закономірне питання, чому російські проекти реалізуються в Україні? Оскільки ключовим елементом у будь-якому соціальному явищі, у т.ч. «гібридній війні», є людський фактор, то і відповідь на запитання – людський фактор.

Успіх спеціальної або вербувальної операції, як основного елементу ведення сучасної «гібридної війни», залежить від людського фактору. М. М. Петров досліджуючи питання державних переворотів зазначав: «Чим більше в рядах змовників професіоналів, тим вище їхні шанси на успіх» [3, с. 65]. Так, аналізуючи події 2013–2014 років можна дійти висновку, що анексія та окупація не могла відбутися без посадовців, військовослужбовців найвищого рангу.

Процес вербування включає три основних етапи роботи з об'єктом вербовки. Перший етап – «виявлення». На даному етапі формулюється коло задач, характер отримуваної інформації, реалізація задуму тощо. У зв'язку з цим, виявляються усі особи, які володіють такою інформацією (здатні до потрібних дій). Серед них визначаються найбільш бажані для вербування. І уже з цього кола осіб вибирають кілька в якості потенційних агентів. На етапах анексії АРК та окупації східних регіонів України, спеціальні служби РФ максимально повно володіли зазначеною інформацією стосовно осіб, які безпосередньо можуть сприяти у реалізації злочинного умислу. Інформація збиралась у період з

режиму Януковича та лояльного ставлення українських чиновників та представників силового блоку до РФ, як до надійного партнера.

Другий етап – вибір способів вербування. Всебічно вивчивши об'єктів, їм дають гранично точну політичну і морально-психологічну оцінку, з тим щоб визначити їх слабкі сторони та «больові точки», а також методи тиску на ці точки і допустимі межі такого тиску. Реалізувати другий етап дозволили різноманітні офіційні та неофіційні контакти представників РФ та України під час «дружніх» заходів (нарадах, військових тренувань, обміну інформацією, призначенням «кураторів» тощо).

Третій етап – «розробка», тобто сам процес вербування. Вербувальна операція являє собою досить тривалий цикл, що вимагає високого рівня інтелектуального забезпечення. На першому її етапі головну роль відіграють агенти-інформатори (насамперед із числа наближених до об'єктів осіб) та аналітики. Їх завдання – знайти тих людей, які задовольняють перерахованим вище вимогам (умовам). При цьому найбільший інтерес для змовників представляють керівники середньої і вищої ланки управління органами безпеки і збройними силами, а також повноважні фігури в структурах влади [3, с. 66]. Не менше, а іноді навіть більше значення має вербування працівників «ідеологічного фронту» – журналістів, науковців, публіцистів, а тепер і блогерів, які відносять себе до інтелігенції.

У 30-х роках минулого століття співробітниками спеціальних служб США було розроблено унікальну і дуже дієву формулу вербування – MICE. Її назва утворена від перших літер слів: «Money – Ideology – Compromise – Ego» («Гроші – Ідеологія – Компрокат – Его») [4].

Зрозуміло, що всередині будь-якої соціальної групи можна виявити достатню кількість людей, незадоволених існуючим станом речей, які фактично знаходяться в опозиції по відношенню до влади. У морально-психологічному плані все вони підходять для вербування, питання лише в тому, хто з таких людей потрібен вербувальникам.

Нарешті, після того як об'єкт вербування визначено і всебічно вивчено, в справу вступає власне вербувальник. Завдяки його роботі може бути створено «маяк», центр тяжіння всіх незадоволених. Що ж стосується самого процесу знаходження «потрібних» людей, то в цьому питанні є кілька обов'язкових правил. Наприклад, ще в 1973 році Міністерство оборони США видало інструкцію «Програма боротьби з дисидентами», в якій перераховані ознаки, що визначають дисидента. З її допомогою можна визначити потенційні об'єкти для вербування серед військовослужбовців не тільки в США, але і в інших країнах.

Ось деякі ознаки «дисидентів» серед військових:

- часті скарги сержантам, офіцерам, журналістам або конгресменам на побутові умови, несправедливе поводження і т.п.;
- спроби звертатися, минаючи безпосереднє начальство, до кого-небудь з розповідями про свої проблеми;
- участь у несанкціонованих зібраннях, створення груп для вираження колективних протестів, участь в демонстраціях, в агітації, симуляція хвороб;
- часті дрібні акти непокори або зухвалості, наприклад ухилення від військового вітання, уповільнене виконання наказів і т.п.;

– несанкціонований допуск до військових приміщень цивільних осіб або відвідування їх мітингів поза межами частини;

– поширення підпілних або заборонених друкованих видань;

– дисидентські написи, що виконуються потайки на будівлях, транспортні засоби, майно;

– знищення або псування державного (військового) майна;

– зухвала поведінка в зв'язку з пред'явленням символів влади (наприклад, при виконанні державного гімну, виносі прапора, виступі перших осіб держави по телебаченню чи радіо і т.п.);

– роздування дрібних інцидентів, перебільшення їх масштабів і наслідків, поширення чуток [3, с. 72–73].

В умовах ведення «гібридної війни», суттєво активізувалася діяльність російських спецслужб за межами України, при цьому її основними напрямками є:

– компрометація нашої держави на міжнародній арені (у т.ч. через намагання створити в очах міжнародної спільноти образ нашої країни як держави – спонсора тероризму);

– спроби впливу на прийняття рішень міжнародними організаціями (ООН, ОБСЄ, ПАСЄ тощо);

– проведення інформаційно–пропагандистських акцій, дезінформаційні викиди;

– скорочення або унеможливлення надання Україні міжнародної допомоги;

– спекуляції на теми, пов'язані з правом націй на самовизначення;

– роздмухування антиукраїнських настроїв (у т.ч. спекулюючи на спірних історичних питаннях);

– інспірування тем «руського миру», необхідності захисту російськомовних громадян;

– підризна діяльність у кіберпросторі;

– підтримка діяльності проросійських політичних сил та антиукраїнських недержавних та громадських організацій і рухів у країнах ЄС і у світі.

Таким чином, російські спецслужби займають провідне місце у реалізації планів Кремля щодо України. Останні кадрові зміни в спецслужбах РФ, створення Національної гвардії, плани значного розширення повноважень ФСБ є свідченням того, що керівництво Росії для вирішення зовнішніх та внутрішніх проблем країни робитиме ставку на сильні та підконтрольні спецслужби, які продовжуватимуть активно діяти проти України і після закінчення активної фази «гібридної війни» та припинення безпосередніх бойових зіткнень у районі проведення АТО [5, с. 275–276].

Список використаних джерел

1. Герасимов В. По опыту Сирии [Електронний ресурс] // Военно–промышленный курьер. – 2016. – 09 марта. – №9 (624). – Режим доступу: <http://vpk-news.ru/articles/29579>

2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zn.ua/UKRAINE/fsb-rf-prinuditelno-mobilizuet-zhiteley-ordlo-razvedka-225384.html>

3. Механизмы государственных переворотов: историко–теоретическое исследование / М. Н. Петров. – М.: АСТ; Минск: Харвест, 2005.

4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.cia.gov/redirects/ciaredirect.html>.

5. Світова гібридна війна: український фронт: монографія / за ред. В. П. Горбуліна. – К.: НІСД, 2017.

References

1. Gerasimov V. Po opytu Sirii [Elektronnyj resurs] // Voenno–promyshlennyj kur'er. – 2016. – 09 marta. – №9 (624). – Rezhym dostupu: <http://vpk-news.ru/articles/29579>

2. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zn.ua/UKRAINE/fsb-rf-prinuditelno-mobilizuet-zhiteley-ordlo-razvedka-225384.html>

3. Mehanizmy gosudarstvennyh perevorotov: istoriko–teoreticheskoe issledovanie / M. N. Petrov. – M.: AST; Minsk: Harvest, 2005.

4. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <https://www.cia.gov/redirects/ciaredirect.html>.

5. Svitova gibrydna vijna: ukrai'ns'kyj front: monografija / za zag. red. V. P. Gorbulina. – K.: NISD, 2017.

Dolzhenko A. A., applicant, National Pedagogical Dragomanov University (Ukraine, Kyiv), Miurae2015@gmail.com

Special services of the Russian Federation in the context of the «hybrid war» against Ukraine

Scientific article is about activities of special services of the Russian Federation against Ukraine. The emergence of a new state, ideologically opposite to the ideas of «Russian peace», served as a catalyst for intensifying the work of special services of the Russian Federation in economic, political, military, scientific, technical and other spheres with the purpose of weakening the neighboring country. According to the plan of the «hybrid war», political goals are achieved with minimal armed influence on the enemy, by undermining its military and economic potential, information and psychological pressure, active support of the internal opposition, partisan and sabotage methods. The main subject of the «hybrid wars» of the present–day is the special services that, while in the shadow, are preparing plans, scenarios for the implementation of its stages, elect «open» subjects of its conduct on the enemy's territory.

Keywords: hybrid war, special services of the Russian Federation against Ukraine, armed influence on the enemy.

* * *

11.25.47 – Международные организации
(правительственные)
УДК 327.7

Годжаева Л. Р.,
докторант, Азербайджанский государственный
университет строительства и архитектуры
(Азербайджан, Баку), matlabm@yandex.com

СОВРЕМЕННАЯ ГЕОПОЛИТИЧЕСКАЯ СИТУАЦИЯ НА КАВКАЗЕ

Справедливо отмечается, что на Кавказе многое перемешалось: нации, их культура, обычаи, языки, традиции и т.п. С другой стороны, давно та или иная нация перешла национальные границы, многие сородичи живут по ту сторону государственной границы. Ради справедливости, следует отметить, что это не относится к Армении, здесь живут только армяне. Но чтобы Кавказ стал зоной мира и сотрудничества в первую очередь следует погасить очаги конфликта на территории Азербайджана, Грузии и России. Во–вторых, восстановить территориальную целостность и суверенитет всех стран, входящих в понятие Кавказ.

Вместе с тем, автор указывает, что решив эти проблемы, можно будет создать в геоперспективе Кавказский Общий рынок, куда могли бы быть в дальнейшем приглашены – Турция, Иран и страны Центральной Азии.

Ключевые слова: геостратегия, суверенитет, Кавказ, конфронтация, безопасность.

(статья публикуется мовою оригіналу)

С 90–х годов самая кровавая эпоха на территории бывшего Советского Союза настала как раз таки на Кавказе. Здесь были разожжены три искусственно созданных конфликта: в Цхинвальском регионе, Абхазии и Нагорном Карабахе, и еще один внутри самой Российской Федерации, на Северном Кавказе, который пока еще не завершен. Вероятно, интересно рассмотреть эти конфликты в контексте геостратегических интересов России.